

V K
746

141, 2.

DISPUTATIO CHOROGRAPHICA

LUSATIA

IN PRAESENTIA CHRISTI

IN THEATRIS ACADEMIAE SALONAE

SPECTABILISSIMI & AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
SENATUS CONSILIARII INDULGENTIA

PRAESIDE

M. JOHANNIS BARTHOLO-

M. D. C. C. C. C.

GLAUCI ERUDITIONIS DISCIPLINAE SEQUITUR

PETRI ERNESTI CRAMER

AVTORIS

AVTOR & RESPONDENS

AVTORIS

AD DIEM FEBRUARI

M. D. C. L.

IN THEATRIS ACADEMIAE SALONAE

AVTORIS

ERUDITIONIS DISCIPLINAE SEQUITUR

teria h
poteri
singula
ris exp
David
sic deli
itaque
autē P
tus, ub
orum
ma, cu
confir
nebris
bitus
vita h
mach
rere, a
tis cor
bere, i
nal. S
probe
ingen
voug

J. J.

Uanquam Athenodori moni-
tum: SILENTII PRÆMIUM PERI-
CVLO VACAT; merito lingua mea, ne
memetipsum temerario in periculum
deducerem, frena alti silentii injicere
debuisset. Relaxavit tamen eadem,
immo plane sustulit, & quidem tum ma-
teria hujus Jucunditas, quam sanè nemo sanae mentis negare
poterit, cum ingentia ex illà veniant delectamenta, quae verò
singula hic recensere nostri verò non, sed cujusvis sapientio-
ris experientiae relinquimus. Tum ejusdem Præstantia, quam
David Chytraeus & Cluverius, uterq; Vir Celebris brevibus
sic delineat: Geographia historiae lumen est atq; oculus. Quanta
itaque Oculi præstantia, tanta etiam est Geographia. Posita
autem Præstantia, ponitur simul Utilitas. Sicuti enim oculis orba-
tus, ubiq; facile obicem impingit; sic, cum in historiis tot lo-
corum, tot fluxuorum, tot itinerum mentio fiat frequentissi-
ma, cujus rei veritatem ipsa etiam Sacra Scriptura luculentis
confirmat testimoniis, hujus Geographia ignarus sæpius in te-
nebris confederit, egregieq; haeserit. Tum Amor Patriae de-
bitus: conscius enim mihi sum illius desiderii, quo præ cunctis
vitæ humanae voluptatibus Patriam meam diligo; cum Sym-
macho loquor. Libr. 8. Epist. 65. Impium esse Patriam dese-
rere, docet me idem Libr. 6. Epist. 8. in nullo verò plus picta-
tis constare, quam Patriam terram colere & reverenter ha-
bere, in nullo plus virtutis, quam eandem amare. Cur. An-
nal. Sil. Part. 2. huic non nobis nati vivimus. Quae cum
probe constiterint mihi, & huic Nobilissima scientiae primum
ingenioli foetum consecrare me impulerint, quâ fronte, queso,
quove animo aliud arripere potuissem thema, quam id, quod

A 2 in

in primâ harum pagellarum præluet? Quodnam aliud Geographia promptiore exhibuisset manu, quam Patriam terram? Neminem verò spero de nostrâ huc collatâ operâ male esse iudicaturum; neminem, inquam nisi (nam mali sunt homines qui de bonis dicunt male: Plautus loquitur) ipse fuerit malus. Sed, ne forsân justo nos prolixiores exhibeamus, omnemq; pagellam anteloquio impleamus, ipsam rem aggressuri sumus, sicubi autem in his quæ prolaturi cespitaverimus, quilibet nobis eo benigniorem se exhibebit, quo, nihil peccare in rebus humanâ conditione altius esse, melius cognoverit. Plutarchi sunt verba in Fab. Maxim. Numen vero illud Supremum & sempiternum nostro huic conatui Spiritus sui Sancti auram clementer indulgere annuat, eum sic dirigat, sic dicat, ut Patria terra laudi sit & honori, nostrisq; studiis magno olim emolumento.

Thes. 1.

Repetitis è Geographia altero historiarum oculo de Orbis terrarum in quatuor continentis Asiam, Africam, Europam & Americam sive Orbem novum generali divisione & singulorum locorum inveniendâ Longitudine & Latitudine, indeq; unius ab altero intercapedine seu distantia, ac Zonarum Climatūq; ratione, LUSATIA Patria dulcissima in Germania tertiæ sc. continētis ut Europæ parte nobilissima & amplissima, & sic in Zona temperata boreali, & quidem in Germania Inferiore sive Septentrionali, quæ à Superiore & Meridionali non incommode per Mœnum seu Moganum fluvium, aut potius per Sylvæ Semanæ & Gabretæ ductum continuatum separatur, sub climate potissimum octavo sita, habens ab Oriente Silesiam, ab Occidente Misniam, & superiorem Saxoniam, à Septentrione Marchiam, & à Meridie partem Bohemiæ.

Thes. 2.

Quo autem felicius progrediamur, merito ad ipsius vocis LUSATIE cognitionem nos pedem movemus, nostrumq; laborem

Vorem, cum omnis rei inspectio Etymologia cognita plenior
est, ut Isid. Lib. 1. Orig. cap. 28. ad illam ipsam LUSATIÆ no-
stræ convertimus. Debet autem hæc, secundum quosdam,
natales suos partim VANDALIS partim GERMANIS. Et
quidem Vandalis, quia Lusati dicuntur à Luc quod Selavis
idem est ac Sylva. Germanis verò: quia addita est vocula *Saße*/
quæ idem significat ac *Sißer* quod docet verbum *Land Saße*/
der auff dem Lande sißet oder wohnet. Ex his Lusati quasi *Wald*/
Saßen dicti, id quod patet ex Dresser. de Germ. Urb. præcip.
Hag. histor. P. 5. Huic derivationi loci arridet convenientia,
si quidem huc & illuc sylvæ oculis incurrunt ac nemora.

Alii tentant LUSATIAM derivare à verbo *Lauschen* per
elisionem literarum *chen i. e. warten wo es hinauß wil. sich für*/
sehen // ideo quod hæc gens astuta sit, provida consilio, ac pru-
dens, ut infra suo loco dicturi sumus. Nihil vero syllabam esse
Vindorum autumant.

Alii præterea non denegant derivari posse LUSATIAM
ab utilitate ut dicatur quasi *Lauster* Nihil mutatis quibusdam li-
teris, ut *Tauferatur* & eius loco *Sponatur*, quod antiquis fuit
usui, docente Johan. Gorop. Becan. l. 5. Gallie. fol. 110. Perr.
Greg. Tholoz. Lib. 15. de Rep. cap. 1. uti & it pro is. U verò le-
gatur cum signaturâ duorum punctorum Quoniam autem
nomina in *ih* & *nih* Slavica sint, teste Althamm. in Corn. Ta-
cit. Germ. veræ etiam voculæ scriptioni *ra nih* minus inservi-
at, cum rectius scribarur *die Lausih* quam *die Lausnih* quod do-
cet vox LUSATIA & documenta publica. Propterea deriva-
tioni in frontispicio thesæos positæ, ut optimæ, præ ceteris fi-
dem adjungimus, quanquam, cum hac de re nihil certi haberi
potest, eandem non ut veram sed probabilem saltè vendite-
mus.

Thes. 3.

Patet ex variis autoribus varia antiquioribus LUSATIÆ
incolis fuisse nomina, quorum, cum scitu digna sint, merito
mentionem facimus. Vocantur autem:

I. SVEVIA Tacito de Germ. morib. ut refert Althamm. in
Comment. ad hunc, & Dresser de Germ. præcip. Lib. Fatemur

A 3

quidem

quidem hac voce SVEVORUM in suo significato generaliori omnes omnino notari Germanos, ut in pluribus veterum historicorum scriptis videre est, in specialiori tamen soli LUSATI hanc SVEVORUM dictionem jure sibi arrogare possunt. Dicti autem fuere LUSATI SVEVI, propter SVEVUM fluvium, Germanicè die Spree/ ad quem antiquiores illi habitarunt, horumque posteri adhuc habitant. Cur. Annal. Siles. P. 2.

II. SEMNONES à Protopomæo, Carione in Chron. & Althamm. in Comm. ad Tacit. quod nomen forsitan Cureus intendit, quando eos vocat *Senones* Annal. Siles. Part. 1. dicens: Desertis sedibus veterum Lygiorum non solum, verum etiam vicinorum Germanorum Senonum Hermundurorum, Marcomannorum, Bojorum &c. & quando occupationem harum sedum recenset, patet Senones fuisse accolos Svevi fluvii; ex prioribus etiam Curei verbis rem habemus luce clariorem, cum hæc nostra LUSATIA Lygiis est vicina.

III. CENOMANNI, ut videre est ex Strabone.

IV. CENINENSES: à Paulo Diacono sic allegati; dicti vero, secundum Cornelii Taciti sententiam à cultu divino & pietate, quam præ se tulerunt, siquidem idem Tacitus de Germanis. luculentissimum affert testimonium, quod, cum sit inimici, majorem sanè fidem conciliabit.

V. ILINGI præterea nominantur, vid. Bilibald. Pirckheimer ad Tacit. Germ.

VI. LYGII ut refert Philipp. Melancht. ad Tacit. Germ. quod nomen illi forsitan his imposuere, qui LUSATIAM Silesiæ partem esse putarunt, vel qui ad morum & ingeniorum convenientiam respexerunt.

VII. ELISII, cui voci vocabulum LUSATI, ut Cur. Ann. Siles. P. 2. notat, affine est. Dicunt quidam hoc vocabulum esse ab Elischa seu Elisa nepote Japheti: quod nimirum istius posterib. bella & tyrannidem fugientes huc progressi sint. Hæ enim gentes simul etiam sunt profectæ, novas sedes quæriverunt, & promiscuè habitarunt. Cur. Ann. Sil. P. 2. Carionis verò Chronicon autumat libr. 4. verisimilius esse hoc nomen illis ab Elischa fuisse impositum.

Tbes.

Thes. 4.

Dividitur LUSATIA in SUPERIOREM seu Meridionalē & INFERIOREM seu Septentrionalē. Veraque suis gaudet *Suavis* *gioris* propriis. Primaria seu Metropolis in Superiori est laudatissima mea Patria Budissina: in Inferiori est Lucea.

Thes. 5.

Circa datam divisionem variæ sunt opiniones, quo nimirum tempore facta sit, siquidem in publicis documentis ante annum Christi 1466. editis ea nullibi invenitur, teste Dresser, de præcip. Germ. Urb.

Thes. 6.

Quoties hæc nostra LUSATIA Dominos suos mutaverit, patet ex historicorum scriptis. Docent eadem nos eam jam Polonis, jam Silesiis, jam Bojis, jam Misnicis, jam Brandenburgensibus Marchionibus, jam Hungaris adhæsisse. Anno 1012. debellavit eos, inque suam potestatem redegit Boleslaus I. Polon. Rex, vocatus à Vandalis tunc ad Lusatiorum voluntatem viventibus, & sic Polonis adhærere coacta fuit. Anno 1086. Imperator Henricus IV. Moguntinæ in conventu Imperii LUSATIAM Bohemis adjudicavit atque incorporavit. Anno 1163. transferunt quædam LUSATIÆ urbes ad Silesios, quædam ad Marchiones Misnicos. Anno 1213. Lusatia inferior Marchioni Brandenburgensi vendita est à Boleslao. Anno 1490. juravit Lusatia in verba Uladislai Regis Hungariæ. Crebrius autem & frequentius in hanc fuit Dominium Bohemorum.

Thes. 7.

Hodie fert Clementissimam dominationem Serenissimi ac Potentissimi Electoris Saxonici, cui sub initium Junii Anno 1623. à D. Ferdinando II. Imperatore Romano invictissimo per Legatos attributa, decimo verò & quarto anno post, nimirum Anno 1637. mense Octobri solenniritu sacramentoque adhibito, in fidem data est; cum & hucusque per benè longam temporis seriem Regno Bohemorum fuerat incorporata vid. Vechner. in Univers. Germ. Breviar. cap. 5. p. 171.

Thes. 8.

Dicitur Marchia seu Marchionatus *Ein Marggraffthumb*
Hinc

Hinc Elector Saxonicus Sereniss. vocatur Lusatia Marchio
Marggraff in Ober- und Niederlausitz. Marchio autem seu
Marggraff idem est ac Princeps limitaneus. Marck enim limi-
tem significat, & lapides in finibus positi dicuntur Germanice
Marcksteine Cuspian. in Procem. Austriac. Hotomann. de verb.
Feud. verb. Marchiones. Deducitur verò à Mercken quod scil.
fines Provinciae ibi observari debeant ac retineri. Alii tamen
Marck derivare tentant à Mara, Marcka aut Mere quod equum
seu equam significat, & abinde compositum volunt Archimar-
schallum, ex Graeco ἀρχὴς Princeps, & Germanico Mara Equus
seu Equa & Schalvel Schalck / quod denotat ministrum, ut sit
quali magister Palatii, oder Oberster Stallmeister / vid. Dn. Ge-
org. Philipp. Harsdorffer de Philolog. Germ. Disp. II. n. 33. qui
verbum hoc prolixius ibi tractat. Graff latinè Comes, nomina-
tus à comitando. Germanicum autem quidam à Gravitate de-
ducunt, viros eosdem esse debere graves. Sed minime rectè ex
eo deducitur, cum vox sit pure Germanica & praefectum signi-
ficet. Quod verò ex istis dictionibus Marggraff / qui praefectus
est limitum, proveniat, & quidem rectè, faciunt nobiscum Al-
hamm. ad Tac. Germ. Christ. Beckmann. de Orig. Lat. Ling.
Dresser. Mill. 6. P. 2. Matthæus Stephani & alii. Primus autem
Lusatia Marchio fuit Goro Illustrissimus & fortissimus Prin-
ceps. Spangenberg spec. Nobil. Part. 1. Lib. 10. cap. 19.

Thes. 9.

Utraque LUSATIA absente ipso Marchione, suos habet
Promarchiones plenipotentes. Ordinaria Superioris sedes est
Budissina, Inferioris vero Lusatia Promarchionis sedes est *Lu-
bena*. Hodie ceu gemmae immo ceu sidera splendent in Superi-
ori Illustris & Generosus heros Dn. Dn. CUNRADUS REIN-
NECCIUS à CALLENBERG, Baronatus Muscoviae, Wettesin-
gen nud Westheimb Dynasta hereditarius, à Serenissimo & Po-
tentissimo nostro Electore Saxonico Legioni uni equestri su-
mo cum Imperio praefectus. In Inferiori Illustris & Gene-
sus Dn. Dn. SIGISMUNDUS SIGERIDUS Baro à PROMNI
Dynasta in Pleß / Soraw / Triefel & Naumburg.

Thes.

Thes. 10.

In hoc conveniunt Scriptores, quod Marchia nostra **LUSATICA** constituta sit ab Imperatore Henrico Aucupe. Circa tempora verò Constitutionis variant. Quidam dicunt, quod facta Anno Christi 920. cum Imperator Sarmatos devictos sibi-que devinctos dedisset. Alii factam eandem esse statuunt Anno Christi 927. devictis & prostratis Bohemis. Prius & posterius statuit Cureau, sui forsan nescius, vid. Annal. Siles. p. 1. p. 29. & p. 2. p. 302.

Thes. 11.

LUSATIAM SUPERIOREM Urbes constituunt primariæ sex. Ab harum numero vulgo **LUSATIA** vocatur die **Sechse Städte / Hexapolis**, & incolæ sæpius dicuntur **Hexapolitani**. Metropolis est **BUDISSINA** à fundatore Budislao Bohemorum Rege sic dicta; ad Svevum sita: Longitudo eius est 31. g. 50. m. Latitudo vero 51. g. 0. m. Arcem habet munitissimam. Tempia intra, inter, & extra mœnia VII. excepto monasterio jam diruto, quæ tamen partim exstructa partim destructa videntur. Scholâ gaudet celebri, cuius hodie Rectorem habet Virum Clariss. Dn. Johannem Theil M. P. L. C. præceptorem meum æterna veneratione dignum. Turribus ornata VII. exceptis propugnaculis, quæ harum numerum aliquoties excedunt. Aquagium etiam ibi ostenditur, cui, quod referunt, in tota Germania vix unum vix alterum respondet. Per hoc execrabilis belli tempus bis, nimirum Anno 1620. ab Electore Saxonico, jam Domino suo Clementissimo, & Anno 1634. à Casareanis funditus cremata, & horrendo, immo inhumano modo una cum ingenti hominum numero inflammas & cineres redacta & resoluta fuit. Quæ ruina posteriores quotannis incolas adhuc superstites in luctum vocat atque mœrorem.

GORLITIUM Urbs alias satis laudata, ad Nissum fluvium locata. Longitudo eius est 32. gr. 30. m. Latitudo vero 51. g. 0. m. A Sobieslao Principe Bohemico Anno 1131. munita restaurata; Templis dotata V. in quorum numero duo inveniuntur, quorum, quod scitu dignum, & nullibi in totâ Ger-

B

mania

Thes.

mania habetur, unum alteri superinstructum est. Simulacrum
ibi monstratur sepulchri Domini nostri Jesu Christi, das heilige
Grab/multo ære, multo labore & bina vice peracto itinere com-
paratum, aliaque circa passionem quæ occurrerunt notanda.
Hoc sepulchrum, quod ajunt, nullius longitudini respondet,
nisi eodem anno diem obituri: ajunt. Scholam ante pauca
tempora habuit vix ac ne vix palmam Gymnasio cedentem, sed
dira Martis sævitia illam in exilium detruisit. Turres eminent
V. Propugnaculis verò munita quam plurimis, quam validissi-
mis. Intervallum ab hac ad Budissinam constituit milliaria Ger-
mania VI.

SITTAVIA ad Nissum in ipsis Bohemiarum finibus colloca-
ta. Tempora habet V. Scholam Scholarchasque celebres. Tur-
res numerantur ibi III. intervallum ab hac ad Budissinam con-
stituit VI. ad Gorlitiam V. milliaria germanica. IV.

CAMENTIA: Urbs quam Ceres quamque etiam Bacchus
amat ex parte, Neptunus verò nimis odit. Templis gaudet IV.
Scholam horum temporum & sæculi infelicitas atque iniqui-
tas devastavit. Turres ostendit IV. huius usque ad Metropolim
intervallum est milliaria III.

LAUBENA: ad Qveissum, in finibus Ducatus Jauravi-
ensis. Tempora sibi exstruxit III. Scholam alit laudabilem. Tur-
rium numerus est ternarius. Incolæ hujus ut & Sittavia & Bu-
dissinæ magnam operam consumunt in artificiosè contexendo
lintheo. In hanc Urbem Anno 1424. tanta fuit Hussitorum ra-
bies, ut pueros in scholis, & sacerdotes in ipsis templis macta-
verint. Intercapedo ad Metropolim facit milliaria germanica IX.

LOBAVIA vulgò die Liebe. Tempora habet II. Scholam
quidem fovet sibi utilem, non verò magni nominis. Turrim
habet I. Incolæ victum acquirunt per assiduam Agri horri-
culturam. Ab hac venit illud proverbium: Die Stadt ist flei-
ne/aber die Liebe desto grösser. Intervallum inter hanc & Budis-
sinam milliaria sunt III.

Hæ fuere Urbes qua constituerunt Hexapolin. Jam sub-
jungimus illis reliqua etiam oppida, quæ interposita atq; loca-
ta videntur. Sunt ea autem sequentia:

WITCHEL

WITCHENAW ad Svevum: Regionem colens Ponti-
ficiam, plurimumq; utens idiomate Vandalico.

HOIERSWERDA: Nigro Elystro circumfluum: Arce
dotata non adeo ineleganti. Peculium Nob. à Ponickau.

MUSCOVIA non longè à Nisso: Baronatus supradicti
laudatiq; Illustr. & Generos. Dn. Dn. à Callenberg.

KONIGSBRUC non verò Konigsberg, ut quidam erro-
re imbuti putant, in finibus Misniæ. Vineta colit quam jucun-
dissima. Baronatus Illustr. & Gener. Dn. Dn. à Scheliendorff.

ELYSTRA die Elster: nomen forsan ab Elystro: peculi-
um Nob. à Ponickau.

REICHENBACH ad Nissum. HIRSCHFELD ad Nissum.

SEIDENBERG. SCHONBERG. MARCLISSA. *Bärn-
Städlein.*

ROTTENBURG ad Nissum peculium Nob. à Saltz.

Hoc Bertius in tabulis suis contractis errore ductus cum
homonymo suo Imperiali Franconiæ Urbe ad Tubarim con-
fundit, ut notavit Vechn. in Brev. Univ. Germ. p. 173. vid. Bert.
I. 2. de Europa. p. 377.

WEISSENBURG. Marlenstern/Ducale Cœnobium insi-
gnis elegantia, incredibilis opulentia.

OSTERITZ cum cœnobio vicino Martenthal.

Thes. 12.

Positis Urbibus & oppidis Superioris nostræ Lusatia, con-
vertimus nos ad Inferiorem seu Septentrionalem eiusq; Urbes
& oppida in recensionem vocamus. Metropolis est LUCCA
dicta à Sclavico Luc. vid. Cur. Ann. Sil. Part. 1.

Huic succedit LUBENA ad Svevum, dicta à Lygiis vel Lu-
jis. vid. Cur. Annal. Sil. p. 2. Sedes alias Promarchionis & Præ-
fecturæ Judiciariæ in Inferiori, ut in Superiori Budissina, ordi-
naria. Hanc munivit & amplificavit Boleslaus Anno 1175. Con-
funditur hæc Lubena à plurimis cum superius positâ Lobavia
seu Liebe.

GUBENA ad Nissum. Baccho præ ceteris urbibus amica.
Hæc Anno 1434. funditus à Bohemis Uladislai Poloni operâ
destructa est, interfectis promiscue omnibus, adeo etiam ut

B 2

tunc

tunc Commune sepulchrum suorum civium dicta fuerit.

Hanc excipit SORAVIA. Dicta hæc fuit, ut Cureus An-
nal. Siles. P. 2. autumat à SORABIS olim illius loci incolis. Ho-
die Illustr. & Generos: Promnitianæ familiæ peculium.

Soraviam sequitur FORSTA ad Nissum, peculium Illustr.
& Generos: Dn: Dn: à Biberstein.

Hanc excipiunt sequentes: SPREMBERGA ad Svevum.
Vindemiis hæc gaudet, pomorum excussionibus, singularique
triticeam coquendi cerevisiam experientiâ. Illustr. & Generos,
Dn. Dn. à Kitlitz peculium. Tribel ad Nissum.

LIEBROSA, Baronatus Perillustris Dn. Dn. à Schulenburg
prælustri literaturæ sideris.

SONNEWALD, Baronatus titulum acquisivit peculium
Comitum à Solmitz.

DOBRILUG, Collegium olim per celebre ad Elystrum ni-
grum.

LUBENAU peculium Comis Perillustris: à Leonar.

NEUZELL Abbatia non infimi nominis.

FURSTENBERG. FINSTER WALDA. FREIENHAN.
CALE. PFORTEN. Sunt etiam STORKAW. PESKO. PEITZ.
COTBUS. SOMMERFELD sub cælo Lusatia, quæ tamen si do-
minium spectes, ad Marchiam Electoralem Brandenburgicam
pertinent.

Thes. 13.

Relatis utriusque Lusatia Urbibus oppidisque, merito et-
iam fluvios illius referimus præcipuos. Sunt autem illi se-
quentes:

I. SVEVUS Germanicè die Spree. Hic ortum suum habet
juxta Sprebergam pagum, è Bohemia montibus Lusatia confi-
nibus. Cursu suo alluit laudatissimam meam Patriam Budis-
sinam, Witchenaum, Senftenbergam, Sprembergam, Cotbu-
sium, Lubenam, Peskoviam, Berolinum; ad Spandaviam influ-
it in Havelam & tandem sese in Albim exonerat. Laudat eum
Ptolomæus lib. 2. cap. 11.

II. NISSUS die Nysse alterum prope Grumpach, alterum
juxta Fridlandiam ortum trahit. Præterfluit hic Grabstein,
Sittar

Sittaviam, Hirschfeldam, Ostritz, Lissam, Gorlitzum, Pribusium, Tribel, Mnscovia, Sommerfeldam, & tandem ad Gubenam in Viadrum sese effundit.

III. QVEISSUS: Hic oritur ad Fridbergam, præterfluit Greiffenbergam, Laubenam, Nauburgam juxtaque Saganum. Bobera miscetur.

IV. EST ELYSTER die Elster/ qui prope Königsbruc Misniam à Lusatia dividit.

V. ODERA partem Inferioris nostræ Lusatiæ alluit.

Thes. 14.

Superiores Officiales LUSATIA habet sequentes: Pro-marchiones die Land Voigte. Capitaneos Provinciales die Landes Hauptmänner. Præfectos Juridicos, in Superiori dicitur der Ober Ampts Hauptmann/ in Inferiori der Berweser. Seniores Provinciales die Landes Eltsen. Hi omnes & singuli ex illustri & nobilitate Generosis familiis eliguntur, constituuntur, & communi nomine cum ceteris die Land Stände appellantur. Hos sequuntur Magistratus.

Thes. 15.

Hi dicti Status magnificâ splendent potestate quotannis conventus suos Ordinarios, & si Salus Regionis postulat, Extra Ordinarios indicare. Utraque hanc potestatem habet, utraque eandem per singulos annos solenni ritu exercet.

Thes. 16.

Superior LUSATIA fovet Consistorium Ecclesiasticum, Canonicum, cujus Præses est Decanus Venerandi Capituli Budissini, Vir plurimum Reverendus ac Nobilissimus Dn. MARTINVS SAVDRIVS à Sternfeld. Inferioris LUSATIÆ Consistorium celebratur apud Lubenenses.

Thes. 17.

Inferior præterea LUSATIA Judicium quotannis exercet quod dicitur das Land Gericht. Hujus Præses pro tempore est Vir Nobiliss. Dn. ab Holzendorff. Senior Consultiss. Dn. D. Joemann. Assessores verò Excellentiss. & Doctiss. JCTI, & quidem ex Lipsiensi Academia Dn. D. QVIRINVS SCHACHER, & Dn.

B 3

& Dn. D. WIRTH. Vir uterque non incelebris. è Wittenber-
genſi verò Dn. D. TAVBMANN vocatus & conſtitutus, dein-
de etiam Gubenſis & Luccenſis Syndici huic Judiciò autorita-
te ſuâ interſunt.

Thes. 18.

Idiomate utitur Superior quod neque in totum eſt Sileſi-
cum, neque in totum Miſnicum; hoc aliquam partem impuri-
us eſt, illo verò purius. Quanquam non negem quod Gorliti-
um, Laubena ut & Sittavia, cum Sileſiis ſint propinquioreſ, eo-
dem fermè abſtruſo loquendi modo utantur, Budiſſina, Ca-
mentia & Lobavia tamen, ut Miſniaco territorio proximiores,
Miſnenſium ſale ſuos ſermones condire quamplurimum ſtu-
dent. Inferior verò LVSATIA idioma habet, quod habito re-
ſpectu Situs Urbium etiam Marchiaco reſpondet.

Thes. 19.

Quam paternè noſtram LVSATIAM DEUS præ ceteris
multis amaverit, quoties à ſummis imminentibus & irruenti-
bus periculis liberaverit, quantisque beneficiis affecerit atque
maſtarit, mearum ſane virium non eſt ſatis deprædicare. Hoc,
hoc, inquam, non ultimo ſed principe ponendum loco, quod
per Spiritum ſuum Sanctum duriffima & ferociſſima Veterum
noſtrorum corda clementer emollire &, cum hæc gens πολυ-
θεϊſτῆτε probaverit, à ſuperſtitioſis ethnicorum cultibus ad ve-
ram fidem pietatemque Chriſtianam ducere voluerit. Annue
ſumme & omnipotens DEUS, annue votis & ſuſpiriis tuorum,
conſerva veram verbi tui doctrinam, eripe gregem converſum
ex infernalis lupi faucibus, largire Doctores veram ſalvificæ
doctrinæ viam calcantes, protege eos ſub alis immenſæ tuæ mi-
ſericordiæ & placido Sereniſſimi noſtri Electoris Saxonix re-
gimine.

Thes. 20.

Vandali in noſtrâ LVSATIA ſedem ſibi fixerunt. Invaſe-
runt eam ſub Zecho, fratre Lechi gentis Sclavoniæ auctore, &
ſedes à Svevo fluvio ad ipſam uſque ditionem Brandenburgen-
ſem extenderunt. Res ab his peractæ fuerunt Latrocinia,
irruptio-

irruptiones, devastaciones, ut docent ea, quæ de eorum rebus
gestis adhuc exstant. Natio alias est implacabilis, ad servitu-
tem nata, Nobilibus nostris LVSATICIS subjecta, nullum ex-
suis, ut aliæ, superiorem agnoscens, agros hortosque colens,
literarum ignara, nullos ideo, nisi suos Ecclesiæ Doctores viros
producens doctos, qui tamen postea se non Vandalos sed Ger-
manos esse jactitant, Vestitum seu vestiendi modum nunquam
mutat, in victu est sordida. Bella hæc Natio olim habuit quam
plurima, quam atrocissimam, ut superflue testantur scriptorum
monumenta; testatur id bellum, quod aliquando Ludovico
Caroli filio denunciavit, & ab Anno 830. usque in Annum 837.
duravit. Cum verò Ludovicus gentis ferocitatem sentiret,
Francofurti eam ad se accessitam placavit atque pacavit. Cur.
Annal. Sil. Part. I. Anno 860. Idola reliquit & ad Christianam
fidem atque doctrinam se convertit, cui etiam usque huc con-
stanter adhæsit. Hodie maxima ejusdem pars Lutheranis & E-
vangelicis se addixerunt, minima verò adhuc de parte stat Pon-
tificiorum.

Thes. 21.

LVSATOS satis commendavit Ligurinus, vetus quidam
Poëta, qui vixit tempore Cæsarum Barbarossæ, sic de illis & Si-
lesis scribens:

Gens astuta, sagax, prudens, industria, solers;
Provida consilio, Legum Jurisque perita,
Corpore, mente valeas, animo vigil, ore venusta,
Membrorum levitate vicens, patiensq; laboris
Prompta manu, sermone fluens, avidissima laudis.

Sat commendationis hæc sunt Poëtæ verba. Sat commenda-
tionis ipsa est Experientia. Ex hac enim Provinciâ, tanquam ex
equo Trajano, magna Doctorum prodierunt examina, magna
adhuc prodeunt. Viros producam quorum nomen magnum,
quorum scientia inæstimabilis. Produco Magnum illum The-
ologum Dn. D. Schmid in celeberrimâ Argentoratensi Acade-
miâ. Dn. D. Cnöfelium, Majestatis Regiæ Poloniæ Archiatrum
& Consiliarium gravissimum. Dn. D. Biccium in Argentora-
tensi Jctum & P. P. Dn. D. Thaborn in Academia Vpialensi P. P.

Jctum.

Itum nobilissimum. Dn. Dn. Epich in prælaudatâ Argentora-
tensium Academia Medicum & P. P. Hos & plurimos alios, qui
Provinciae salutem & conservandam & augendam hodiè curant
quam diligenter quam vigilanter, Patria mea Budisina produ-
xit, quos tamen, ne forsan in eorum autoritatem & gravitatem
recensendo peccem, sicco pede, & submissâ animi reverentiâ,
transeo. Afferre adhuc possem Nobilissimum illum Archia-
trum Megapolitanum Hehn, qui, ut & Gveintius ille quon-
dam Clarissimus nunc beatissimus Patriam habuerunt Gube-
nam. Adesset Archiater Majestatis Regiæ Danicæ Janus, Lu-
sati adessent plurimi. Immo ipsa Amplissima Medicorum hu-
jus loci facultas exhiberet nobis testimonium de nuperrimè hic
Laurea Doctorali coronato Viro Lusatio si opus esses, horum-
que laudi & dignitati hedera appenderi posset, Sed mirari eos-
dem tutius erit, quam laudare.

Thes. 22.

LUSATIÆ nostra non tantum Viros educat Doctos sed &
Bellicosos. Quanquam autem ipsa hodiernorum heroum
fortitudo satis nobis sit testimonij, tamen, quo minus quis de
effati hujus nostri veritate dubitet, munimus nos autoirtate
Plinij Libr. 14. cap. 18. Natur. histor. dicentis: Hermiones bel-
latores sunt optimi. Videre hic est exemplum Harminij ætate
Imperatoris Augusti, sub quo & nostra LUSATIA contenta
est. Julius Cæsar Comment. Bell. Gellie. Libr. 4 pro nobis
est, dicens: Gens Svevorum longè maxima est & bellicosissima
Germanorum omnium, Svevos autem fuisse LUSATOS supra
ostendimus. Mœvent nos exempla quæ habemus ex scripto-
rum fide collata. Cureus Annal. Sil. P. 1. dicit quod tempore
Henrici Aucupis Imperatoris viri fuerint in Lusatia nobiles,
præstantes robore animi & militiæ, qui deinde multos per an-
nos asperrima gesserint bella cum Henetis & Polonis Anno
1419. Zisckam Hussitorum Ducem depulerunt. Anno 1468.
concitante Rudolpho Episcopo Lusati sub signo crucis bellum
gesserunt. Anno 1477. Uladislai Bohemi exercitum, cum urbes
aliquos

aliquot frustra tentasset, horum manus & arma dederunt illi.
psum. Tandem ipsius Matthiæ Regis Bohemici testimonio mul-
tum roboris, multum laudis huic nostræ LUSATIÆ tribuimus,
dicentis: Hos, si militari disciplinâ imbuerentur, esse plus quam
Viros.

Thes. 23.

LUSATIA satis est frugifera, sat fertilitatis habet terra.
Patria, satis à DEO bonis mactata. Agriculturâ donata est ma-
ximâ largitate colentium operæ respondente: campos habet
amoenissimos, prata ostendit vernantia, hortos fovet jucundif-
simos & utilissimos, sylvas gerit & nemora quamplurima. Bac-
chum sibi habet amicum, præprimis tamen Inferior, cum Supe-
riori omnem ferme suam fertilitatem abstulerit. Nullum vero
in utrâque Lusatia vinum respondet Gubensi. Lini & Lanæ tra-
ctatio est frequentissima. Ferrum in eâ maximo numero curdi-
tur. Greges ibi & armenta propter pabulorum copiam quam
optime quam commode aluntur, ex quibus lacte fruuntur, ca-
seos butyrumq; conficiunt, pecudes tondent, atque lanam ven-
dendo magnam pecuniæ summam colligunt. Venaturis, Pesca-
tu & aucupis abundat.

Plura haberem in nostræ Lusatiæ laudem facientia, quæ
merito præmissis accuderem nisi pagellarum habenda esset ra-
tio. Priusquam vero remos inhibeamus puppimque sistamus
DEO pro adhibito auxilio gratias merito agimus quam maxi-
mas quam plurimas, eundemque devotè rogamus, ut Patriam,
sub umbra alarum suarum contra quoscunque hostium furores
clementer tueri, & ad ipsum usque mundi finem tranquillam
reddere & conservare velit. Te vero, Lector Magne & bene-
vole, rogatum volumus, commissorum ac omissorum nobis,
propter inopiam autorum, veniam benignè impertias.

Nos ancoram jacimus, stant littore
puppes.

C

COROL-

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

COROLLARIA.

1.

An Philosophia Dei donum sit. A.

2.

*An Doctrina de Demonstratione sit necessa-
ria? A.*

3.

An necesse sit Metaphysicam ponere. A.

4.

*Philosophus quando contra veritatem & re-
ctam rationem serio disputari vel statui
animadvertit an veritatem Philoſophi-
cam vel occultare vel dissimulare bona
conscientia possit? N.*

5.

*An astra agant in hac inferiora peculiari qua-
dam Virtute. R. Indirecte.*

6. An

6.

An ex siderum observatione certi quid pronunciare possint Astrologi. R. Probabiliter tantum.

7.

An in se- ipsum quis injurius. N.

8.

An filii sicuti à Patre, ita & à matre Nobilitatem accipiant. N.

9.

An honor competat defunctis. A.

10.

An Venationes Principe digna exercitia. A.

11.

An Princeps Subditis venationes rectè interdicit. A.

12.

An Judei in Rebusp. bene constitutis sint tolerandi. D.

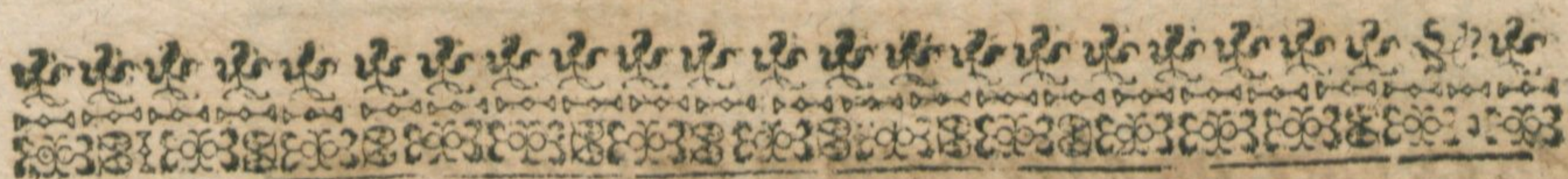
13.

An Peregrini Jure Civitatis donandi. D.

¶

Non

Non sine re natale solum dulcedine cunctos.
Ducit, & immemores non finit esse sui.
Sicut Naso canit; testaris, docte Cramere,
Exemplò laudans patria rura tuo.
Invigila studiis coeptis, tibi proderit olim,
Hic labor assiduus præmia digna dabit.

*Ita Erudito Docto Dno Respondenti ex imis cordis
visceribus gratulabatur*

M. P. RÆSES.

Ringel - Gedichte.

Dem Fleiße folget Preis. Wer nach den Weisheits-schätzen
Von Kindes-beinen forschet / pflegt oft hindan zu setzen
die sanffte Schlaffes - ruh' / und scheuet keinen Schweiß
bey seiner Bücher - Lust. Dem Fleiße folget Preis.
Dem Fleiße folget Preis. Wenn einer Weisheits - fruchte
dem Tages - lichte zeigt / zusuchen ein Geruchte
wie Ihr D. Wert her thut und durch Ruhms - werthen Fleiß
das Vaterland beschreibet. Dem Fleiße folget Preis.

Seinem geehrten H. Landsmanne
und Tisch-gesellen schrieb
dieses

M. Carol Zeidler von
Muskau.

Kling:

Klinge: Getichte.

Lertes kluger Sohn war ferne zwar entsehen
Ziel Tage, Monat/ Jahr' auff fremdem Strand' und Sand
aus seinem Ithaca/ nach Trojens Feuers = brand
Und Krieges = satter Angst/ doch kont' er nicht in dessen
bey tau ent = facher Noth desselben ganz vergessen.
So reizet manchen noch das eingepflanzte Band
zu lieben der gestalt sein fernes Vaterland /
dass es der Menschen = wis nicht satzsam kan ermessen.
Der Welsche liebt sein Rom/ sein Africa der Mohr
das Vater = land zieht man dem Fremdbden billich vor.
Euch/ treu = geliebter Freund/ beliebet zu beschreiben
der Lausitz Landes = preiss; die werthe Zeugerin.
O Lobens = werthes Thun! Wer also seinen Sinn
durch Fleiss entdeckt des Ruhm wird immer grün bekleiben.

Seinem Herrn Landsmann und
Eisch = Putsch zu Bezeugung sonz
derlicher Gewogenheit schrieb
dieses

M. Johann Frank von
Zittau.

Recht! so gibe dein kluger Geist
Unserm werthen Vaterlande/
Welches dich zu Ehren reiss t/
Ein verdientes Lob zu Pfande.
Hoffe nur gewissen Danck
Liegert es gleich etwas Franck.

Kräfte wachten nicht so zu.
Wie sie seynden eniföhret worden//
Zeit muss seyn bey stiller Ruh/
Wil man in den ersten Orden
Hoffe uur gewissen Danck
Liegert es gleich etwas Franck.

E 3.

Mayors.

Mavors hat es zwar verlest/
Jezo heilen nun die Wunden/
Weiln es in den Stand gesetzt
Da der Fried sich gefunden.
Hoffe nur gewissen Danck
Lieget es gleich etwas krank.

Unterdeszen fahre fort/
achte nicht des Pöbels Lachen
tritt du am gelehrten Dreh
sicht des Vaterlandes Sachen/
hoffe nur gewissen Danck
lieget es gleich etwas krank.

Zubeharrender Freundschaft sahete es seinem liebwerthen
Freunde und Landsmanne

Jean Siegmund Lochman.

Was verdienet grösser Lob / Als das liebe Vaterland
Zeit es nicht mit solcher Treu / dir und mir die wer-
Hande

Zancke nun zu dessen Ruhm. Eine zarte Myrthen Krone
Wird es deinem Haupte dann schencken zum verdienten
Lohne;

So unbkronet wird es dich / wie vor diß der Helden Muth
Alter Römer jenem that / gleicher massen auch beehren /
Der da vor das Vaterland nie gescheuet eine Schluch
Und zugleich dir mein Freund dein verdientes Lob ver-
mehrten.

Dieses schrieb seinem geehrten Freunde
und Landsmanne auß Schul-
digkeit

Gottfried Haupt.

Muß

N Bz nicht gewisse Zeit alles sich enden?
Frühlings Zeit sieht man Idumen an-
tenden

Ceres im Sommer befahlet/ Herbsts-zeit
Herschet Pomona/ im Winter das Leid.

Aber Apollo hält keine Zeit innen

Lasset die Hippocren immer fort rinnen

Führt die Gemüther zur Weißheit zur Kunst

Fahre fort/ Liebster/ die Lausiz hat Gunst.

Seinem geehrten Landsmanne und
Freunde schrieb es

Johann Georg Seiferdt auß
Budissin.

FINIS.

Handwritten in blue ink: **K. 746 B**

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through. The text is mostly illegible but seems to contain Latin or German phrases.

Faint handwritten text, possibly a signature or date, located in the middle of the page.

Handwritten in blue ink: **WA**

ULB Halle

3

004 969 960

f

in prima
ographia
nam? N
esse judic
mines qu
malg. Sec
pagellam
sicubi au
bis co be
humanâ
cibi sunt
E' semp
ram clem
Patria te
emolume

R Ep
ter
par
& singulo
ne, indeq
rum Clim
mania ter
ssima, & si
Inferiore
non incor
tius per Sy
tur, sub eli
lesiam, ab
ptentrion

Quo
LUSATIA

nam aliud Ge
Patriam ter
â operâ male
mali sunt ho
r) ipse fuerit
amus, omnēq;
ressuri sumus,
, quilibet no
care in rebus
rit: Plutar
id Supremum
ui Sancti au
t, sic dicat, ut
s magno olim

culo de Orbis
fricam, Euro
rali divisione
& Latitudi
tia, ac Zona
sima in Ger
sima & ampli
n Germania
Meridionali
ium, aut po
atum separa
Oriente Si
oniam, â Se
iae.

ipfius vocis
strumq; la
borema

